

Козак А. І.

Одеський національний політехнічний університет,
Школа менеджменту університету Йорка

СЛАНЦЕВА ГАЗОВА ТА НАФТОВА РЕВОЛЮЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА АМЕРИКАНСЬКИЙ ТА СВІТОВИЙ РИНКИ ЕНЕРГОРЕСУРСІВ

Резюме

Дане дослідження вивчає зміни у структурі американського та світового ринків енергоресурсів під впливом сланцевої газової та нафтової революції в період 2000-2013рр. Крім того, в статті також вивчається вплив обсягу видобутку сланцевого газу на структуру споживання енергоресурсів США. Результати дослідження показали, що зростання частки видобутку сланцевого газу та збільшення частки видобутку сланцевого газу в загальному обсягу видобутку природного газу в США призвело до зменшення вартості природного газу, а також до збільшення частки споживання природного газу у загальному обсягу споживання енергоресурсів США.

Ключові слова: сланцевий газ, сланцева нафта, ринок енергоресурсів, споживання енергоресурсів.

Козак А. И.

Одесский национальный политехнический университет,
Школа менеджмента университета Йорка

СЛАНЦЕВАЯ ГАЗОВАЯ И НЕФТЯНАЯ РЕВОЛЮЦИЯ И ЕЕ ВЛИЯНИЕ НА АМЕРИКАНСКИЙ И МИРОВОЙ РЫНКИ ЭНЕРГОРЕСУРСОВ

Резюме

Данное исследование изучает изменения в структуре американского и мирового рынков энергоресурсов под влиянием сланцевой газовой и нефтяной революции в период 2000-2013гг. Кроме того, в работе также исследуется влияние объема добычи сланцевого газа на структуру потребления энергоресурсов США. Результаты исследования показали, что рост добычи сланцевого газа и увеличение доли добычи сланцевого газа в общем объеме добычи природного газа в США привело к снижению цены на природный газ, а также к увеличению доли потребления природного газа в общем объеме потребления энергоресурсов США.

Ключевые слова: сланцевый газ, сланцевая нефть, рынок энергоресурсов, потребление энергоресурсов.

УДК 309.9:336.027

Міндова О. І.

Європейський університет, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕНСІЙНИХ СИСТЕМ КРАЇН ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У статті досліджено особливості реформування систем пенсійного забезпечення країн Центрально-Східної Європи. Особливу увагу приділено Угорщині, Польщі, Чехії як лідерам соціально-економічно розвитку в регіоні. Узагальнено результати реформування пенсійних систем країн ЦСЄ та зроблені висновки для України.

Ключові слова: пенсійна система, солідарна пенсійна система, накопичувальна пенсійна система, добровільне пенсійне страхування, реформування систем пенсійного забезпечення, країни ЦСЄ.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Актуальною проблемою сучасного соціально-економічного розвитку України є недосконалість системи пенсійного забезпечення, про що свідчить значний дефіцит Пенсійного фонду України (ПФУ), низький рівень соціально-економічного добробуту громадян, які мають право на пенсійне забезпечення. Так, за останні чотири роки власні кошти Пенсійного фонду складала лише 67-70%, а 30-33% його виплат забезпечувалося державним бюджетом. Зокрема, в 2014 р. з державного бюджету в Пенсійний фонд України (ПФУ) надійшло 75,8 млрд грн, з яких 56,8 млрд – на дотації на пенсійні виплати, 14,9 млрд – на покриття дефіциту коштів для виплати пенсій, 7,4 млрд – на сплату страхових внесків окремим категоріям застрахованих осіб. При цьому питома вага витрат Державного бюджету на Пенсійний фонд в 2014 р. становила

понад 26%, що є одним із найбільших показників у світі. За прогнозами ця сума в 2016 р. перевищить 100 млрд грн. [1] У цілому це свідчить про неспроможність національної пенсійної системи, де державне пенсійне страхування є практично єдиним джерелом фінансового забезпечення осіб пенсійного віку, виконувати своє призначення.

Отже, важливим є проведення кардинальних реформ, які б створили умови для зростання соціально-економічного добробуту громадян України. В контексті цього актуальним є дослідження досвіду країн Центрально-Східної Європи (ЦСЄ), які здійснили трансформації власних пенсійних систем ще в кінці 1990-х – на початку 2000-х рр.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження розвитку пенсійних систем країн ЦСЄ приділяється достатня увага в спеціалізованій літературі. Зокрема, різні аспекти розглядають такі закордонні автори, як В. Антропов, Н. Борисенко, С. Єрошенков, А. Іванов, В. Лін-

деман, Г. МакТаггарт, Х. Пін'єр, В. Роік й ін. Серед вітчизняних слід відзначити Н. Бородіна, В. Геєця, О. Женчак, Е. Лібанову, Б. Надточій, О. Недотишко, Ю. Привалова, Ю. Саєнко й ін. Аналіз розвитку та реформування систем пенсійного забезпечення в країнах світу здійснюють й міжнародні економічні та фінансові організації, зокрема Світовий банк, МВФ, МОТ.

Формулювання цілей статті. Разом із цим, неефективність систем пенсійного забезпечення та негативні прогнози щодо подальшого їх розвитку, особливо в умовах нестабільності глобальної та національної економіки, потребують подальших досліджень та розробок. Отже, метою статті є аналіз досягнень, проблем реформування систем пенсійного забезпечення країн Центральної та Східної Європи та розробка рекомендацій щодо подальшої трансформації пенсійної системи України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Згідно світовому досвіду найкращою базовою моделлю пенсійного забезпечення є змішана трирівнева система, яка на першому рівні передбачає традиційну солідарну систему фінансування певних пенсій з поточних надходжень (соціальне страхування) або систему гарантованих державою мінімальних пенсійних виплат, на другому рівні – обов'язкову накопичувальну систему індивідуальних пенсійних рахунків або систему професійного пенсійного страхування та на третьому рівні – добровільну систему додаткових (індивідуальних) пенсійних заощаджень, функціонування якої забезпечується недержавними пенсійними фондами, комерційними банками, страховими компаніями та інші інститутами фінансового ринку.

У 1994 р. Світовий банк підготував доповідь, в якій визначив, що введення накопичувальної пенсійної системи, зокрема для країн, які обрали шлях переходу від командно-адміністративної економіки до ринкової, прискорить економічне зростання, зменшить тіньову зайнятість, буде сприяти розвитку фондових ринків. Підставою для таких висновків було, перш за все, економічне зростання в Чилі, яке співпало з ліквідацією солідарної пенсійної системи і введенням накопичувальної.

У Top-10 найбільш ефективних пенсійних систем світу за версією Allianz з країн ЦСЄ ввійшла лише Угорщина, яка зайняла дев'яте місце. Однак уваги заслуговує й досвід Чехії, для пенсійної системи якої 2014 р. завершився з меншим дефіцитом, ніж попередні два роки. І хоча, ця країна зайняла лише 25-е місце, тим не менш, старість майбутніх чеських пенсіонерів забезпечена краще, ніж у їхніх і польських сусідів (32-е місце) [2, с. 9].

На початку реформ пенсійного забезпечення особи пенсійного віку в Угорщині становлять 21-22% від загальної чисельності населення, частка дітей продовжує неухильно скорочуватися, кожен дванадцятий з економічно активного населення країни є безробітним. В результаті у 1998р. країна першою серед країн регіону почала кардинальну пенсійну реформу. Основними напрямками нової системи пенсійного забезпечення було визначено наступне:

- солідарна система страхування залишається домінуючою (перший рівень);
- соціальне страхування доповнюється механізмом обов'язкових (другий рівень) та добровільних (третій рівень) особистих пенсійних заощаджень, накопичуваних в приватних неприбуткових пенсійних касах та фондах;

- накопичувальна пенсійна система обов'язкова для тих, хто вперше починає працювати (в 2002 р. дозволена змішана), для працюючих, які народилися після 1952 р., вступ до змішаної системи є добровільним (до 1999 р. (продовжений до кінця 2002 р.)) та є можливість відмовитися на користь пенсійної системи соціального страхування (на кінець 1 кварталу 2002 р. відмовилося 1,7% учасників приватних фондів), для тих, хто народився до 1952 р. – доступний лише перший рівень пенсійного забезпечення;

- роботодавці фактично сплачують 22%, а з 2001 р. 20%, 2002 р. – 18% заробітної плати до відрахувань до державного Фонду пенсійного страхування, працівники 8%, з яких 1% (з 1999 р. – 2%) – до солідарної системи, а інші – до приватного пенсійного фонду;

- безпосередньо внески до пенсійного фонду переводить роботодавець; в подальшому внески дозволили збирати Державному фінансовому податковому управлінню, яке в подальшому через казначейство перераховує кошти до пенсійного фонду;

- мінімальний термін перебування у другому рівні, який гарантує мінімальну виплату (25% від солідарної пенсії), становить 15 років.

Угорщина також стала першою країною пострадянського простору, яка прийняла в 1993р. законодавство щодо приватних пенсійних фондів. Значні податкові пільги сприяли їх активному розвитку. В результаті введення загальнообов'язкової накопичувальної системи в січні 1998р. після чотирирічного досвіду роботи добровільних пенсійних кас перевершило очікування: замість очікуваних 1,5 млн чоловік до приватних пенсійних фондів вступило 2 млн, або 48% економічно активного населення [3, с. 61]. Особливістю угорських приватних пенсійних фондів є й те, що вони створюються у формі кооперативу або товариства взаємного страхування і, як наслідок, не зобов'язані мати власний капітал. Їх управління здійснюють декілька призначених осіб (директор, юрист, інвестиційний менеджер тощо) та зовнішні установи (банк і зовнішній депозитарій (обов'язково зовнішній керівник тощо)).

У 1993 р. уряд створив Державний орган нагляду за діяльністю пенсійних кас, упорядкований Міністерству фінансів, який здійснює контроль і регулювання інститутами другого і третього рівня пенсійного забезпечення в країні. Управління активами фондів також контролюється Державним фінансовим податковим управлінням. В цілому схема контролю і регулювання для другого і третього рівнів ідентичні. Разом із цим, відмінністю пенсійних кас другого рівня є мінімальна кількість учасників – 2000 осіб, що й обмежує їх кількість на ринку.

Захист прав учасників пенсійних програм здійснюється через механізми впровадження системи державного регулювання приватних пенсій, зокрема забезпечується належна обізнаність учасників пенсійного фонду про їхні права на пенсію, впроваджуються обмеження на використання активів пенсійного фонду, обмежується і регулюється інвестиційний ризик, ліквідність і надійний захист активів, забезпечується охорона пенсійних активів, ідентифікуються сумнівні пенсійні фонди для запобігання втрат населення. приватні пенсійні фонди зобов'язані формувати гарантійний фонд (0,3-0,6% внесків), резерв ліквідності, демографічний резерв, резерв на корекцію доходності.

На відміну від інших країн ЦСЄ на початку реформування пенсійної системи в Чехії не запрова-

джувався другий рівень. Країна відмовилась від приватизації пенсійної системи та з метою покращення її фінансового стану реалізувала ряд параметричних реформ, ввела в 1994 р. третій рівень – добровільну накопичувальну систему. Держава субсидувала третій рівень: на кожні 100 крон добровільного внеску воно додавало ще 50 крон. В результаті в добровільному пенсійному страхуванні бере участь 5 млн чол., що складає близько половини населення країни [4, с. 35]. Основною проблемою структурної перебудови пенсійного забезпечення виявилось зростання навантаження на солідарну систему, яка стала отримувати менше внесків.

Другий рівень (накопичувальну систему) країна запустила лише в 2013 р. й був він розрахований на осіб, яким виповнилося 35 років. Ці громадяни до 30.06.2013р. мали зробити єдиноразовий вибір чи приймати участь в цьому рівні, чи ні. Після цього піти з системи вже не можна. Якщо громадянин вирішив перейти до накопичувальної системи, то частина сплачених солідарних внесків переводиться до цього рівня. Після реформи для таких осіб зростає навантаження на заробітну плату: якщо до реформи внески становили 28% (6,5% за рахунок заробітної плати працівника, 21,5% – нарахування на фонд оплати праці роботодавця), то після – зростають на 2% за рахунок заробітної плати до 30%. При цьому 5% внесків розподіляються на добровільне страхування, інша частина – до солідарного рівня [4].

В Чехії також використовують податкове стимулювання участі громадян в пенсійному забезпеченні, особливо третього рівня. Зокрема учасникам другого і третього рівня дозволено відняти від суми оподаткованого доходу свої пенсійні внески, але не більше 12 тис. крон, а роботодавець – внески за працівників у третій рівень до 24 тис. крон. З метою обмеження використання пенсійних фондів для короткострокового інвестування визначено мінімальний накопичувальний термін (5 років) та вік, при якому з'являється можливість забрати вклад (60 років).

З часом урядом країни заплановано підвищення ПДВ і зниження пенсійних виплат, що передбачено реформуванням в умовах, коли співвідношення між пенсіонерами і працюючими 1:2,5, й середня тривалість життя населення збільшується.

Отже, чеський уряд активно підтримує участь населення саме в добровільному пенсійному страхуванні. В країні існує розгалужена інфраструктура фінансових інститутів, які пропонують різноманітні накопичувальні програми. Звичайно, що завжди існує ризик розорення приватних компаній, але з 2013 р. уряд Чехії для його нейтралізації відокремив майно пенсійної компанії від майна вкладника. Разом із цим, згідно з розрахунками незалежних експертів та аналітичних досліджень, особистий пенсійний рахунок вигідний молодим людям (до 35-38 років), а також тим, хто отримує або планує отримувати досить високі заробітні плати (від 25000 крон на місяць і вище) [5].

Реформа польської пенсійної системи 1999 р., яка була обумовлена високим рівнем недовіри суспільства до системи державного соціального забезпечення, фінансовими труднощами і необхідністю коректування витрат в результаті надмірно високих внесків, сформувала трикомпонентну пенсійну систему. Обов'язковий пенсійний компонент становить 19,52% від бази нарахування, в якості якої визначено заробітну плату. В свою чергу, цей обов'язковий компонент поділяється на розподільний елемент

(умовно-накопичувальна система) – 12,22% від основи нарахування та накопичувальний – 7,3% відповідно. Спочатку вся сума стягується Управлінням соціального страхування, а потім накопичувальний елемент розподіляється на користь відкритих пенсійних фондів (накопичувальний елемент), які функціонують у формі відкритих акціонерних товариств і мають право займатися інвестиційними операціями на фондовому ринку.

Нова пенсійна система стала обов'язковою для осіб, які народилися починаючи з 1969 р., особи, які народилися з 1949 р. по 1969 р. мали можливість самостійно зробити вибір чи приєднуватися до другого рівня (за винятком державних службовців), особи, які народжені до 1949 р. в пенсійній реформі участі не приймали і автоматично стали учасниками лише розподільного компоненту. За результатами реформи розмір майбутньої пенсії на основі обов'язкового компоненту визначається в залежності від загальної суми сплачених внесків та від середньостатистичного показника тривалості життя, тобто чим триваліше трудовий стаж, тим вищими будуть виплати. Обидва елементи передбачають персоналізовані особисті рахунки, той же пенсійний вік, пенсії у формі щорічних виплат, гарантовані мінімальні виплати.

Громадянин самостійно обирає відкритий пенсійний фонд із списку зареєстрованих, але лише один, й в подальшому може його змінити не частіше, ніж один раз на квартал. Ліцензування, контроль за такими фондами здійснює Інспекція пенсійних фондів.

Третій компонент пенсійної системи Польщі – добровільний, базується на внесках громадян після сплати податків до фондів страхування життя, пенсійних, інвестиційних та трудових фондів. Створювати трудові пенсійні фонди і фонди взаємного страхування на основі повної добровільності мають право й роботодавці. Вкладники самостійно несуть відповідальність за вибір пенсійного плану, держава лише регулює мінімальну і максимальну доходність таких вкладів.

На початок 2002 р. до другого рівня залучилися понад 85% працюючих у віці 30-50 років. На 1 січня 2004 р. у Польщі було 16 пенсійних фондів, більша частина коштів яких (біля 45,5 млрд злотих) була вкладена в державні облигації (61,6%), частка акцій в їх інвестиційних портфелях 32,4% інвестованих активів. За законодавством в акції пенсійні фонди можуть вкладати не більше 40% активів, не більше 5% можна інвестувати за кордоном [3, с. 22]. Отже, відкриті пенсійні фонди стали важливими гравцями на польському ринку капіталу.

Особливістю пенсійної системи Польщі стало й створення спеціального Демографічного резервного фонду, який фінансувався державою в середньому в обсязі 1% національного доходу. Але з самого початку було передбачено, що кошти з цього фонду можна буде використовувати, починаючи з 2009 р., коли в повному обсязі запрацює накопичувальна система.

В цілому за оцінками експертів [6], реформування пенсійної системи позитивно вплинуло на розвиток економіки, стало локомотивом функціонування фондового ринку, кошти, залучені в відкриті та приватні пенсійні фонди стали основним джерелом фінансування видатків з обслуговування внутрішнього боргу (іноді до 70%), іпотеки. Разом із цим, за оцінками міністерства соціальної політики і міністерства фінансів Польщі на 2013 р. при умові не впровадження другої ком-

поненти державний борг країни міг би бути 38% ВВП замість 56% ВВП.

Отже, на початку 90-х років ХХ ст. країни ЦСЄ здійснили реформування систем пенсійного забезпечення, в результаті чого на додаток до солідарної системи було введено другий рівень як загальнообов'язкова накопичувальна система, та третій – добровільне недержавне пенсійне страхування. Як результат, значно зменшилися надходження до першого рівня в результаті переорієнтування частини внесків у другий рівень. Таким чином у бюджеті пенсійної системи першого рівня відразу утворився дефіцит, який з часом лише зростав. Ситуація погіршувалась й тим, що природно в нових умовах зростала кількість пенсіонерів та рівень соціальних стандартів. Негативну роль відіграла й світова фінансово-економічна криза. Третій рівень не отримав очікуемого рівня поширення, а в деяких країнах його зовсім скасували (Угорщина). Крім того, аналіз дозволяє констатувати, що третій рівень потребує довготривалого періоду часу на розвиток, який би супроводжувався зростанням соціально-економічного добробуту громадян, що в умовах глобальної нестабільності забезпечити вкрай складно.

Проблему зростаючого дефіциту пенсійної системи першого рівня країни ЦСЄ вирішували по-різному. Зокрема, використовувалися кошти від приватизації, кошти Резервного фонду, державний бюджет, кошти накопичувальної системи, які перенаправлялися в солідарну, скорочення мінімальної або базової пенсії, відмова від індексації або її зниження, підвищення пенсійного віку або попередження раннього виходу на пенсію [7].

Проводячи реформування пенсійних систем, уряди більшості країн розраховували на економічне зростання та легалізацію заробітних плат, що й повинно було компенсувати скорочення доходів солідарної системи. Але сподівання виявилися занадто оптимістичними, і в кінцевому підсумку дефіцит довелося фінансувати за рахунок кредитування. У деяких країнах застосовувалась схема, за якою більша частина коштів накопичувальної системи вкладалася в державні облигації, які, в свою чергу, випускалися для фінансування дефіциту бюджету солідарної системи.

Світовий банк і МВФ поступово згорнули кампанію реклами накопичувальної пенсійної системи. Цьому сприяло, перш за все, наслідки світової фінансово-економічної кризи, коли країни вимушені були боротися зі зростанням поточного бюджетного дефіциту й, відповідно, державного боргу. Обвал світових фінансових ринків спровокував й зниження капіталізації пенсійних фондів

(23%), які витратили в сукупності близько 5 трлн дол. США [8]. Навіть ті східноєвропейські країни, які не дуже постраждали від фінансового обвалу завдяки більш консервативній політиці інвестування, все одно зіткнулися з проблемами: їм стало складніше позичати гроші, щоб фінансувати дефіцити пенсійних фондів. Крім того, зростання дефіцитів держбюджетів вимусило деякі країни звернути увагу на пенсійні фонди другого рівня, які встигли накопичити солідні суми. В результаті, наприклад, уряд Угорщини у 2010-2011 рр. націоналізував накопичені на другому рівні внески, перевівши їх у перший рівень.

Висновки. Отже, пріоритетними напрямками змін в системі пенсійного забезпечення країн ЦСЄ стало обмеження розподільної системи та поширення накопичувального принципу; фінансова стабільність на основі більш жорстких умов щодо отримання пенсії, допущення державних виплат в періоди, коли не сплачувалися внески, залежності виплат від внесків; підвищення фінансової прозорості пенсійної системи країни; розширення послуг приватних пенсійних фондів. У результаті характерними особливостями реформування пенсійних систем цих країн стало підвищення пенсійного віку; розширення бази для нарахування пенсійних внесків; зміна формул нарахування та індексацій соціальних пенсій, що призводить, як правило, до їх зменшення відносно величини зарплати, прожиткового мінімуму; зниження доходів солідарної пенсійної системи за рахунок переводу частини внесків до накопичувальної системи; зростання витрат обслуговування системи пенсійного забезпечення при переході від розподільної до накопичувальної бази, що обумовлює зростання витрат і дефіциту, а далі й державного боргу тощо. Однак зрозуміло, що, не зважаючи на усі негативні наслідки впровадження накопичувальної системи в країнах ЦСЄ, саме вона є основою сучасного розвитку систем соціального забезпечення будь-якої країни.

Аналіз світового досвіду реформування пенсійних систем в країнах ЦСЄ показав, що впровадження накопичувальної системи потребує дотримання окремих умов, зокрема: високий рівень добробуту населення; економічна та соціально-політична стабільність; стійкість фінансової системи; високий рівень розвитку інструментів й інфраструктури фінансового ринку; ефективний державний контроль за станом пенсійних фондів; високий рівень економічної грамотності та довіри населення до накопичувальної пенсійної системи тощо. Саме це має бути враховано урядом України в процесі впровадження корінних реформ системи пенсійного забезпечення.

Список літератури:

1. Основні параметри виконання бюджету Пенсійного фонду України у 2014 році. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pfu.gov.ua/pfu/control/uk/publish/category?cat_id=95533&page=1
2. RIA country ranking: overall results. // Retirement Income Adequacy Indicator. Allianz International Pension Papers. – 2015. – № 1. – 34 pp.
3. Пенсионная реформа в Центральной и Восточной Европе. Том 1. Приватизация государственных схем в Венгрии и Польше. /под. ред. Э. Фульц. – Женева: МОТ, 2012. – 232 с.
4. Пенсионная реформа в Центральной и Восточной Европе. Том 2. Укрепление государственных схем в Чешской Республике и Словении. /под. ред. Э. Фульц. – Женева: МОТ, 2012. – 175 с.
5. Плюнгина А. В пенсионном обеспечении в Чехии в 2013 году начались масштабные преобразования / А. Плюнгина // [Електронний ресурс]. Pulset Club. 03.12.2013. – Режим доступу : http://www.pulset.ru/club/statya.php?id_st=342
6. Світовий досвід у реформуванні пенсійних систем: вип. 2. – К. USAID/FINREP-II, 2013. – 43 с.
7. Пенсионные системы в период кризиса: Региональный доклад по странам Европы и Центральной Азии. [Електронний ресурс]. Доклад Всемирного Банка. – 12.11.2015 р. – Режим доступу : <http://siteresources.worldbank.org/ECAEXT/Resources/258598-1256842123621/6525333-1260213816371/PensionCrisisPolicyNotefinalru.pdf>
8. Пенсійна реформа: як справляються інші країни і що робити Україні. // [Електронний ресурс]. СЕГОДНЯ.ua. – 24.02.2015. – Режим доступу : <http://ukr.segodnya.ua/economics/enews/pensionnaya-reforma-kak-spravlyayutsya-drigie-strany-i-chto-delat-v-ukraine-594993.html>

Миндова Е. И.

Европейский университет, г. Киев

ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ПЕНСИОННЫХ СИСТЕМ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

Резюме

В статье исследованы особенности реформирования систем пенсионного обеспечения стран Центрально-Восточной Европы. Особое внимание уделено Венгрии, Польши, Чехии как лидерам социально-экономического развития в регионе. Обобщены результаты реформирования пенсионных систем стран ЦВЕ и сделаны рекомендации для Украины.

Ключевые слова: пенсионная система, солидарная пенсионная система, накопительная пенсионная система, добровольное пенсионное страхование, реформирование систем пенсионного обеспечения, страны ЦВЕ.

Mindova O. I.

European University, Kiev

SPECIFICS OF DEVELOPMENT OF PENSION SYSTEMS OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Summary

The article deals with the research of specifics of reforming pension systems Central and Eastern Europe. The focus of analysis is on pension systems of Hungary, Poland, Czech Republic as the leaders of the social and economic development in the region. The results of reforming pension systems Central and Eastern Europe are summarized and concluded for Ukraine.

Keywords: pension system, solidary pension system, the accumulative pension system, voluntary pension insurance, the reform of pension systems, CEE countries.

УДК 339.924:351.77:631.523

Онищенко О. А.

Запорізький національний університет

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВВЕДЕННЯ ГМО: КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ ТА УКРАЇНИ

Стаття присвячена розгляду питань правового регулювання створення, випробування, транспортування та використання генетично модифікованих організмів (ГМО) в Україні. Наведено позиції зарубіжних країн щодо запровадження ГМО та міжнародний досвід регулювання цього питання. Проаналізовано конфлікт політичних інтересів ТНК та України з приводу введення в країні обігу ГМО продукції.

Ключові слова: генетично модифікована продукція, екологічна безпека, економічна криза, правове регулювання, конфлікт інтересів.

Постановка проблеми. Аналіз доцільності відкриття Україні для ГМО є актуальною необхідністю як для подальшого наукового вивчення питання, так і для практичної реалізації теоретичних здобутків вивчення в контексті конфлікту національних інтересів та інтересів глобальних транснаціональних корпорацій в умовах економічної кризи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми виявив три основні напрями розгляду питання:

- законодавче регулювання застосування ГМО та маркування ГМО продукції розглядалися в роботах таких авторів, як: Б. Баласинович, Ю. Ярошевська [8], Г. Андросчук [7], В. Діхтяр [14], В. Третьякова [23];

- сьогодення і перспективи застосування ГМО досліджувалися вченими: О.Г. Близнюченко [9], Я.Б. Блюм [10], К. Джеймс [12], О.О. Іващенко [16], Дж. Лін [17], П.Х. Пономарьов [19], О.С. Трибель [24];

- питання користи та небезпеки ГМО вивчалися вченими: І. В. Гончаренко [11], Т. М. Димань [13],

С. Зінченко [15], Ю. Михайлов [18], А. М. Сердюк [20], Є. Соболев [21], О. Степанюк [22], М. Худяков [25].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак більша частина науковців у своїх працях акцентували увагу на аналізі наявного стану загальної проблеми обігу та регулювання ГМО продукції. Питання тенденцій та прогнозування правового регулювання питання, зокрема у контексті інтеграції до міжнародного законодавства та діяльності ТНК, є недостатньо вивченими.

Метою статті є аналіз правового регулювання обігу ГМО продукції в Україні та систематизації відповідних повноважень державних органів, а також надання пропозицій щодо врегулювання конфлікту інтересів ТНК та України з зазначеного питання.

Виклад основного матеріалу. Генетично модифіковані організми та продукція з них мають на ринку України напівлегальний статус. Обов'язкова держреєстрація, передбачена як умова для їх введення в обіг, не пройдена жодним суб'єктом через